

בסעודה שלישית התפרץ שוב קהל גדול לאכסניית האדמו"ר מגור, והדוחק היה רב. הוא דיבר כמה פעמים בהפסקות, והשמחה וההתלהבות בקרב החסידים היתה גדולה מאוד. בתום ההבדלה קם האדמו"ר מעל פני מבקריו ויסגר בחדרו.
(ע"פ עיתוני התקופה יום שני כ' אדר"א)

יום ראשון י"ב אדר א':

כשנודע מביאת האדמו"ר מגור ומסוקולוב לטבריה, נסעו הרב ר' אפרים ויינגוט¹⁵⁹ והרב יצחק גבריאל ראדזינר¹⁶⁰ לטבריה לקבל פניהם, ולבקשם שיכבדו גם את 'צפת' בביקור.

ביום ראשון בבוקר הגיעה ידיעה 'תלפונית', שבשעה 10 קודם הצהרים יבואו. המכריז הידוע הכריז בקולו האדיר בכל רחובות העיר מביאתם, ותיכף נהרו המונים לקראת המכוניות, בראשות הרבנים.

המגרש היה מלא אנשים, זקנים וצעירים, מכל השדרות, ותלמידי התלמוד-תורה 'בית חתם סופר'¹⁶¹ ומלמדיהם נסתדרו משני צידי הרחוב בשורה ארוכה.

159. מרבני צפת ומחבר ספר 'לחם אש', והוא מחסידי גור שבפולין, שזכה ועלה לארץ הקודש עוד בשנת תרס"ז והתיישב בצפת. נודע בגאונותו וצדקותו, והיה חביב עד לאחת על מן האמרי אמת זי"ע, אֶחָיו הקדושים, ובניו הצדיקים. נלב"ע בז' תמוז תשי"א. אודותיו ראה: 'פאר ישראל' ח"א עמ' תקג-תקה. מנשואי הפנים שב'צפת', מייסד ונשיא 'אגודת ישראל' המקומית. **רבי יצחק גבריאל ז"ל** נולד לאביו **החסיד המפואר רבי חיים ראדזינר ז"ל** ב'פראגה' הסמוכה לווארשא, וזכה לקבל תורה מפי הרה"ק **רבי אלימלך מגראדז'יסק זי"ע**, ולאחר כן מפי הגה"ק **מאוסטרובצא זי"ע** עד שהיה מבחירי תלמידיו. כמו כן היה תלמידו של הג"ר **אברהם יהושע העשיל ז"ל אב"ד ברעזין** בעל 'סנהדרי קטנה' ו'דרישות שבת'. אביו שהיה נגיד וחסיד, עלה לארץ הקודש עוד בשנת תרל"ג עם הון רב, והתיישב בצפת, שם היה לעזר ולסיוע בכל עניני העיר. הוא זה שבנה את החומה מסביב לקבר הרשב"י במירון, ואף ריצף את היכל קברו של רבי אלעזר ברבי שמעון. כבן שמונים השלים את נפשו לבוראו, בשנת תרס"ו.

לאחר פטירתו, עזב בנו **רבי יצחק גבריאל ז"ל** את עסקיו בפולין, ועלה אף הוא להשתקע ב'צפת', שם היה מנכבדי העיר, ועשה פעולות רבות למען הרמת קרן התורה והדת. רגיל היה להשמיע מדברי תורת רבותיו, וממה שקיבל מאביו ומזקני החסידים, שכן היה 'כלי מחזיק ברכה'. ואכן בספרים שונים הביאו שמועות מפי 'החסיד רבי יצחק גבריאל מצפת'.

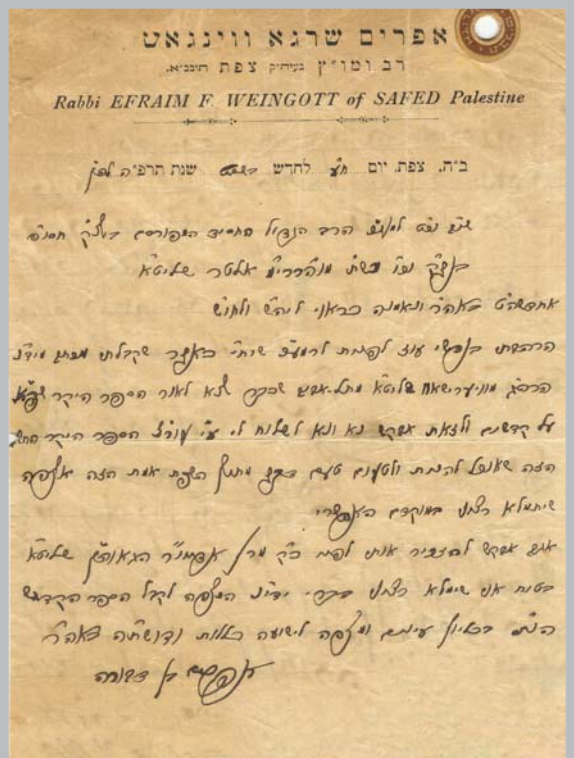
רבי יצחק גבריאל, שדבק בעוז במרן האמרי אמת זי"ע ובמשפחתו, נפטר זקן ושבע ימים כבן תשעים, מלא וגדוש בתורה ויראה, במוצאי שבת קודש י"ג טבת תש"ד, ומנוחתו כבוד בבית העלמין העתיק שבצפת.

161. =תלמוד תורה, ישיבה ובית מדרש, שהוקמו בצפת על ידי הג"ר **יצחק לייב סופר ז"ל מדרוהביטש** בעל ה'סופר מהיר' ובן מרן הכתב סופר זי"ע, שהיה נשיא כולל 'חבית ירושלים' לעניי ארץ הקודש, ושלח כספים רבים להקים ולהחזיק את המוסדות הללו. ראה בתולדותיו שבסוף ספרו 'סופר מהיר' (מהדורת תש"ע) עמ' נג ואילך.

ביתו של הרב
אפרים וינגוט
בצפת

ב"ה, צפת, יום ח' לחדש שבט שנת תרפ"ה
לפ"ק.
שלום וברכה למע"כ הרב הגדול החסיד
המפורסם, בוצינא קדישא, חסידא ופרישא,
בנש"ק וכו', כש"ת מוהר"מ אלטר שליט"א.
אחדשה"ט באה"ר נאמנה כראוי ליראי ה'
ולחושבי שמו.
הרהבתי בנפשי עוז לפנות לרום מע"כ
שיח', כאשר קבלתי מכתב מידיד נפשי
הרה"ג מווערשאוו שליט"א מתל אביב
(הגרש"מ זילברמן זצ"ל) שכבר יצא לאור
הספר היקר שפת אמת על קדשים, ולזאת
אבקש נא ונא לשלוח לי על ידי מוכ"ז הספר
היקר החשוב הזה, שאוכל ליהנות ולטעום
טעם דבש מתוך השפת אמת הזה. אצפה
שיתמלא רצוני במוקדם האפשרי.
אגב, אבקש להזכיר אותי לפני כ"ק מרן
אדמו"ר הגאון הקדוש שליט"א (=מרן)
האמרי אמת זי"ע. בטוח אני שימלא רצוני.
דברי ידיד נפשו המצפה לקבל הספר
הקדוש הנ"ל בכליון עינים, ומצפה לישועה
כללית, ודורש שלום תורתו הרמה באה"ר
אפרים בן דבורה

מכתב הרב אפרים וינגוט אל מוהר"ר יצחק מאיר
אלטר חתן הרבי

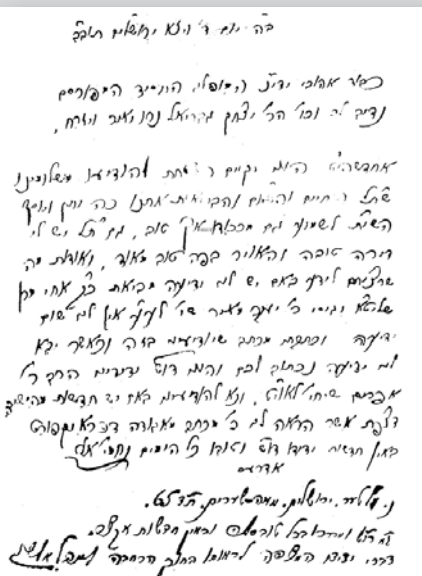
חסידי חיים

הורי יצחק גבריאל רודינר וצי.

חירות חתרת בצפת סמאלה סמוך כאב
עסוק על ארץ פארה חורה, סיכר אגדה ישראל וחקקה
החודות בעורנו נשואם כל חוסים, ה"ה חרדיג חסיד
חיים רבי יצחק גבריאל רודינר וצי.
סיוור בסיוו ח"י חרדיג ז"ל, יחודי חרדי טפוט
סדורות חקבר שקרן בחורה וקבורה, לילות כוסים קשה
לחורה ולחוקקה, ירא שטים בחכמיות, ענוותן ושפיל בך,
שייף עיל שייף נפיק ויחר עס זה ח"י ער, נאסן, פקיל
וכסור בכל חווייתו לכל עניני חתורות חתרתית בכלל
ואגודת ישראל בפרט, כל הנכנס לביהו, ידוע ח"י ככר
כאגודת, כי לא רק חבד כאגודת ישראל ח"י רבי יצחק
גבריאל ז"ל אלא האגודות החתגלס בו בישותו ער שחשס
רבי יצחק גבריאל ואגודת ישראל ח"י לשמות נרדפים.
סגלל כפוסית: האגודה כסיונו סססלל אח חתרות
החורה אח ח"י חתורה ולולא אגודת ישראל חתורה
בפרין טי ידוע אס ח"י ששאר עור וכר לחיים יחודיים
ספורתיים כאחיק.

ידיד נפשי
המופלג החסיד
המפורסם.
מכתב מרבי
נחמיה אלטר
אל רבי יצחק
גבריאל

אתרוגי
ארץ ישראל
- הובאו
לווארשא על
ידי הר' יצחק
גבריאל ב"ר
חיים ראדינער

רבי יצחק
גבריאל רודינר

אתרוגי ארץ ישראל
סוכתים וסודרים אשר הובאו לווארשא
ע"י הר' יצחק גבריאל ב"ר חיים ראדינער
ור' בעריל לענגהסאן נטכרים ברחוב
שווארא 10 סען 45 אצל ר' פישל
ראדינער.
6-4

משתתף באבל
על פטירת רבי
משה קליר -
שבט תרצ"ד

הרה"ח ר' יצחק גבריאל ראדינער ז"ל
בשבת שעברה אבדה היהדות חתרתית בצפת את
אחד מוקני היראים הרה"ח ר' יצחק גבריאל ראדינער
זצ"ל. בגיל תשעים.
המונח היה אחד מראשוני חבדי אגדת ישראל
באר"י, הוא היה נחשב מותיקי אגדת ישראל לפני
שנים אחדות השתתף עוד בכל מינוטי אגדת ישראל
והיה פעיל מאוד, תנצב"ה.
הערכה מיוחדת תבא אי"ה.

חער צפת חרה וילר, ארץ צני נרלה שעשועים
אוי נא אה חסרת רקח כי אבדה כלי חסרתה,
הליסי ראש, נרדפי רוח, כפופי נב ונסוכי קופה אנו
עוסרים לפני סעבה קודש של גאון עונג, נור
הגליל וחפארתו
סרן רבני משה קלירס וצליחה תנצב"ה
הנאכרי ורים דעהק סכרי חוב וחרב סופעה נרודי
החורה באחיק חריב.
אוי נא לנו כי נפלה עשרת ראשנו
החושתינו העסקות סוכעות כוח להנהלת
אגדת ישראל העולסית, לסרכו אגדת ישראל באר"י,
לסופעה נרודי חתורה, להעדה חתורת בעתיק סכרי
חריב, להשיבה חק אוז חורה יכביץ, לחרבות
הכבודה ח"י, לבנו הנכבר, סעסקני היהדות חתרתית
הראים קלירס וכל בניו חקרים שיהיו בהשטכ
ררכי הקרשה לעסור בפרין דהן עז כל קרשי עטני
באחיק חריב ולחוק את עסדה היהדות חתרתית
הסארינא באגדה ישראל, ננחם.
החוחסים בלב נשכר ונרכא.
ועד אגדת ישראל בצפת
יעקב צני כאחר יצחק גבריאל ראדינער ברוך ברול

כשהגיעו המכונים קידמו כולם את פני האורחים בברכת "ברוך הבא", וליוו את האדמו"ר מגור ואת הרב מבענדין לבית הרב יצחק גבריאל, אשר שמה הוכנה סעודה גדולה עבורם ועבור החסידים, ואילו האדמו"ר מסוקולוב התאכסן בבית הרב ויינגוט. לצערה של 'צפת' לא בילו בקרבה רק שעות אחדות, ולעת ערב שבו האדמו"רים לטבריה.

הסיבה שקיצרו כל כך ב'צפת', יש לתלות בזה שהאדמו"ר מגור צריך על פי עצת הרופא להתרחץ בכל יום ב'חמי טבריה'.

(ע"פ גליון 'קול ישראל' יום שישי י"ז אדר"א; יום שישי בדר"ח אדר"ב; 'דואר היום' יום שני כ' אדר"א)

קבר מרן הבית יוסף

נסענו ל'צפת' ובאנו בחצות היום, והיה על קבר האר"י ז"ל המונח יחד עם הרמ"ק ורבי שלמה אלקבץ, ואחר כך הלך על קבר ה'בית יוסף' ושהה שם זמן רב.

מיומנו של הרה"ח ר' אליעזר סירקיס ז"ל: כאשר אדמו"ר שליט"א עלה בצפת על קברם של צדיקים, עמד זמן רב ליד קברו של הבית יוסף והתפלל, וגם עשה תנועות שונות, ואילו ליד יתר הקברים לא

התעכב הרבה. זאת היתה לפלא, אולם לאחר זמן, כאשר חזרנו לבתינו, נודע לי שכתב מכתב לגיסו הרב יעקב מאיר נ"י (=הגה"ק רבי יעקב מאיר בידרמן זי"ע חתנו של מרן השפת אמת זי"ע), כי היה על הקבר של הבית יוסף והתפלל, והוסיף "אני חושב את מרן הבית יוסף זצ"ל לרבי מובהק"¹⁶².

(ע"פ "איש האמונה" עמ' 120)

¹⁶². המכתב בשלימותו נדפס להלן עמ' רלח-רלט.

יש שמסרו, כי ביטוי זה על מרן הבית יוסף זצ"ל, חוץ ממה שכתבו הרבי במכתבו, שמעו זאת ממנו עוד בשעת מעשה ממש, וכפי שהיה מספר הרה"ח רבי בערל לודמיר ז"ל מילידי צפת, שזכה להתלוות אז אל הרבי לבית העלמין, וכשהגיעו לקברו של 'הבית יוסף', נפלט כן מפיו קדשו שהוא מחזיק את ה'בית יוסף' לרבו המובהק (מפי נכדו הרב חנוך צבי הלוי רובינשטיין).

כותב היומן¹⁶³ מוסיף כאן כדלהלן: בצפת סיפר לי רבי יצחק גבריאל ראדזינער נ"י, כי החסיד המנוח רבי משה ע"ה מוואלי (=שעלה בסוף ימיו לארץ ישראל והתגורר תקופה בצפת)¹⁶⁴ התאכסן אצלו, ואמר לו כי עוד בשנת תרל"ה¹⁶⁵ למד עמו זקני השפת אמת ז"ל איך לנהוג דינים הנהוגים בארץ ישראל, ואמר לו שאף שהבית יוסף החרים מי שירצה לנהוג חומרת המבי"ט ז"ל ליתן מעשר וכו' מן התבואות של עכו"ם¹⁶⁶, עם כל זה לאשר אתה מחוץ לארץ תוכל להחמיר כהמבי"ט.

וסיפר לי, כי רבי משה ע"ה נהג כן¹⁶⁷, ובשנת השמיטה היה לו יִשָּׁן, ובאם שלא היה יכול להשיג יִשָּׁן, היה מביא מחוץ לארץ¹⁶⁸.

163. מוהר"ר יצחק מאיר אלטר הי"ד בן הרה"ק רבי משה בצלאל הי"ד.

164. ראה אודותיו לעיל במסע הראשון הערה 82.

165. =שנים רבות טרם עלה לארץ הקודש.

166. ראה כסף משנה פ"א מתרומות הי"א, שאחר שהאריך בדין תבואת ומירוח עכו"ם בקרקע עכו"ם בארץ ישראל, סיים: והמנהג הפשוט בכל ארץ ישראל כדברי רבינו (=שאין מעשרין), ומימינו לא שמענו פוצה פה לחלוק על זה. ועתה קם חכם אחד ונראה לו שהוא מתחסד בעשותו הפך המנהג הפשוט, ומעשר פירות שגדלו בקרקע העכו"ם ונגמרה מלאכתן ביד עכו"ם וגם מירוח עכו"ם, והולך ומפתה אחרים שיקבלו עליהם לעשות כדבריו. ונראה פשוט בעיני שראוי למנעם מזה משום 'לא תתגודדו', ועוד שמאחר שבכל אלו המדינות קיבלו עליהם לעשות כדברי רבינו כו' ומי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו לעשות כן, ועוד שדבר זה הוא דבר שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו, לכן יש לגזור עליהם שלא ינהגו כן, ואם יסרבו יכופו אותם כו'. אחר כך נתפשטו הדברים, עד שהוצרכו חכמי העיר לתקן, ונתקבצו כולם וגזרו גזירת נח"ש שעוד כל ימי עולם לא יעשר אדם לקוח מן העכו"ם, אלא כמו שנהגו עד עתה על פי רבינו. ע"כ.

ואמנם רבינו המבי"ט, על אף שבעיקר הדין סבירא ליה כהבית יוסף, מכל מקום לימד זכות על הנוהגים כן, והאריך בזה בתשובותיו (ח"ב סי' קצו).

167. =להפריש תרומות ומעשרות אף מקרקע ותבואת ומירוח עכו"ם.

168. ביאור המשך ושייכות הדברים הוא כך: כיון שנהג רבי משה'לי ז"ל להחמיר ולעשר בכל השנים גם מתבואת עכו"ם שנגמר מלאכתן על ידי עכו"ם, ומשום דאין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע אפילו במה שגדל בקרקע גוי, אם כן לענין שביעית היה לו להחמיר שיש בתבואה כזאת קדושת שביעית, וכשיטת המבי"ט (שם), וממילא הם הפקר ואינם חייבים בתרומות ומעשרות. אולם כיון שנהג כהמבי"ט רק מפני חומרא, ממילא לענין שביעית היה לו להחמיר להיפך, דמה שגדל בקרקע גוי מופקע מקדושת הארץ, וממילא אין בתבואת עכו"ם קדושת שביעית, כדעת הבית יוסף, ושוב מחייבת היא בתרומות ומעשרות. אך להפריש תרומות ומעשרות בשביעית רק מצד חומרא, היא חומרא דאתי לידי קולא, שהרי אי אפשר לאכול התרומה, ונמצא מתבטלת מצות 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', וכפי שדנו הפוסקים בזה, על כן לא אכל רבי משה'לי ז"ל כלל מתבואות שביעית, רק מתבואות ישנות, ובאם לא מצא, היה מביא מחוץ לארץ (העירני לזה ידידי הגר"ש רוסאק).

[ויש גם לבאר מכוון הדברים אפילו לענין תבואת עכו"ם שנעשה בה מירוח בידי ישראל, כי נודעת מחלוקת נוספת בין הבית יוסף להמבי"ט אם שביעית אפקעתא דמלכא היא (שו"ת המבי"ט ח"א סי' יא), או אפקעתא

אחר הצהרים נסענו חזרה לטבריה, ועל הדרך דיבר מחמי טבריה ואמר: איתא בגמרא (שבת לט, א) דחמי טבריא חלפי אפיתחא דגיהנם, ועל פי זה ניהא מה ששאלו בגמרא (פסחים ח, ב) "מפני מה אין חמי טבריה בירושלים", ומה כוונת השאלה, הלא נבראו בטבריה, ולמה להם להיות בירושלים, אולם כיון דהם חלפי אפיתחא דגיהנם, אם כן היה להם להיות בירושלים, כי שם הוא אחד מפתחי הגיהנם, כדאיתא (עירובין יט, א) שלשה פתחים יש לגיהנם אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים.

והוסיף ואמר: כנראה ג' פתחי הגיהנם, שנים מהם הוא לצאת, ורק אחד הוא להכנס, שהרי איתא (עירובין שם) שאברהם אבינו ע"ה יושב על פתח הגיהנם ואינו מניח איש ישראל ליפול שם, ואם כל ג' הפתחים הם לכניסה, מה מועיל שיושב על אחד מהם, והלא אינו יכול להיות בכל ג' הפתחים יחד¹⁶⁹.

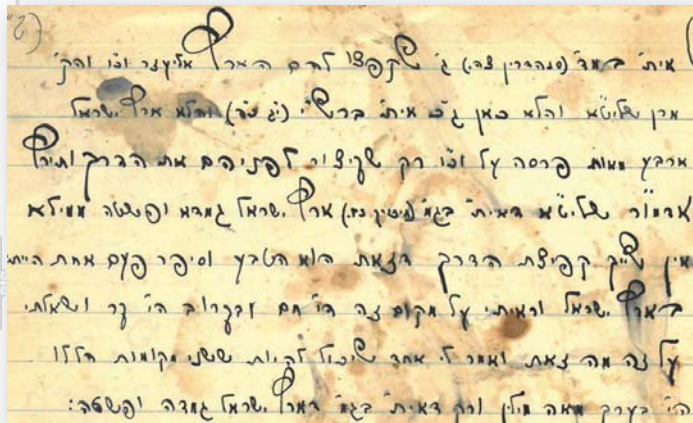
ואחד מן ההולכים עמנו העיר ואמר: אולי הנימולין אינן נכנסין אלא דרך פתח אחד, ואילו הערלים נכנסין בב' פתחים. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: לא משמע כן, שהרי איתא בגמרא (עירובין שם) שהמושך בערלתו אין אברהם אבינו ע"ה מעלהו כיון שאינו מכירו, והלא הוא נכנס דרך פתח אחר, ועל כרחך דכולם נכנסין בפתח אחד.

על פי השמועה אמר אז מרן האמרי אמת זי"ע: מה שאומרת הגמרא (גיטין נז, א) "ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדה", זה נראה

דגברא (שו"ת אבקת רוכל להבית יוסף סי' כד). ואחד הפרטים היוצאים ממחלוקת זו, הוא מה דין תבואת עכו"ם שמירחה ישראל בשיעית, דאי שביעית אפקעתא דמלכא, חל הפקר זה גם על קרקע העכו"ם, וממילא תבואותיו פטורין גם כן מן המעשר אפילו במירוח ישראל, אך אי שביעית אפקעתא דגברא היא, כיון שאין הגוי מחוייב בזה, נמצא שלא נפקע חיוב תרומות ומעשרות מתבואותיו, ולכן אם מירחם ישראל חייבין במעשר. וכמבואר כל זה בפוסקים. וכיון שרצה רבי משה'לי ז"ל לנהוג כחומרת המבי"ט בשאר השנים, ולעשר פירות הנקנים מגוי, לא רצה לנהוג היפך משיטתו לענין שביעית בפירות שנמרחו על ידי ישראל, ולכן לא אכל בכלל מתבואות שביעית, רק מתבואות ישנות, ובאם לא מצא, היה מביא מחוץ לארץ].

169. וראה 'פני מנחם' מועדי שמחה (עמ' ט' ד"ה והנה): הגידו שב'שלישי למילה' שלי הקשה כ"ק אאז"ל שהרי איתא בגמרא (עירובין יט, א) שלשה פתחים יש לגיהנם, וכיצד יכול אברהם אבינו להיות בכל הפתחים. ותירץ ג' תירוצים. א) שאין מסתבר שבאותו הפתח שמכניסים בו יהודי לגיהנם, גם מוציאים דרכו, ואם כן מצד מידה טובה מרובה מסתמא ישנם שני פתחים לצאת ואחד להכנס, ואברהם אבינו יושב באותו פתח שנכנסים בו. ב) כשם שאלוהו הנביא יכול להיות בכל המקומות שיש בהם ברית מילה באותה עת, כמו כן אברהם אבינו יכול לישב בכל הפתחים כו'. ג) מלבד אברהם אבינו, גם יצחק אבינו ויעקב אבינו יושבין על פתח גיהנם (עי' רש"י סוכה נב, ב ד"ה שבעה). עכ"ל ק.

"גמדה ופשטה". אחת מרשימות כתבי החסידים

היום בחוש, כי הנה מצפת לטבריה יש רק איזה פרסאות, וטבריה הוא מקום חם ביותר וצפת מקום קר ביותר, וכנראה זהו משום שפעם היה מרחק רב ביניהם, אלא שבזמן שאין יושבין עליה גמדה¹⁷⁰.

יום שני י"ג אדר א':

הלכנו לקבר רבי חייא ובניו, ועל הדרך אמר דאיתא בגמרא בבא מציעא (פה, ב) שאליהו הנביא אמר על רבי חייא ובניו שהם שקולים כאברהם יצחק ויעקב. הקבר שלהם הוא על הר גבוה וזקוף, ואיזה פעמים ישב בדרך לנוח.

משם היה ברצון דודי הרב מבענדין שיחי' לילך על קברו של רבי עקיבא, ואמר מו"ח אדמו"ר שליט"א: רבי עקיבא מונח בגמרא¹⁷¹, נלך ונלמד גמרא ונהיה אצל רבי עקיבא¹⁷².

והלך על קברי רבי אמי ורבי אסי, התנא רבן יוחנן בן זכאי וחמשת תלמידיו, ועל קברי הרמב"ם והשל"ה ז"ל.

¹⁷⁰. וראה 'ליקוטי יהודה' פרשת שלח (יג, כה); ספר 'וילקט יוסף' מהג"ר יוסל מנדלקורן ז"ל אות קע.

¹⁷¹. עי' מגילה ב, א: זו דברי רבי עקיבא סתימתאה, וברש"י שם: הרבה סתם משנה סתם רבי שהן דברי רבי עקיבא. וראה סנהדרין פו, א: דאמר רבי יוחנן, סתם מתניתין רבי מאיר, סתם תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רבי שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

¹⁷². וראה כזה ב'אוצר דרשות ומאמרים' ממרן הפני מנחם זי"ע (ח"ב עמ' רח): שמעתי מאדמו"ר שליט"א (=מרן הלב שמחה זי"ע) שאמר בשם כ"ק אאז"ל בענין נסיעה למירון בל"ג בעומר, שרבי שמעון נמצא בגמרא. ובהערה שם: ופעם אחת הוסיף, שלא אמר (=האמרי אמת) שנמצא בזוה"ק, אלא בגמרא, לפי שבגמרא יותר קל להבין. ע"כ.

תמונה נדירה מטבריה שנת תרפ"ד

מרן האמרי אמת זי"ע חבוש ב'קאלפיק' כפי שהיה רגיל ללכת בימות החורף, כשלצידו נראה הרה"ח רבי עזריאל חיים זילבר ז"ל, מחסידי גור שבפולין, שעלה בשנת תרס"ט לארץ הקודש, ולימים עבר להתגורר בטבריה.

על פי עדות בני משפחתו, תמונה זו צולמה בעת תחילת עלייתו של מרן האמרי אמת זי"ע לקברו של רבי עקיבא, או אז הוציא לפתע את שעונו מכיסו, וכשראה שהתאחרה השעה הפטיר ואמר: **רבי עקיבא האט מען אין גמרא, מ'וועט זיך אוועק זעצן לערנען - וועט מען זיין פיי רבי עקיבא!** וחזר לאכסנייתו.

רבי עזריאל חיים ז"ל היה דבוק במרן האמרי אמת זי"ע בכל לבו ונפשו, ונשא תדיר את שמו על שפתיו. היה מתמיד מופלא, שלא ידע דבר מלבד ה"תורה" וה"רבי". הוא הקים משפחה מפוארת, ואחד מנכדיו הוא הג"ר מיכל זילבר שליט"א.

נלב"ע בכ"ג אלול תשי"א ומנוחתו כבוד בבית העלמין הישן שבטבריה

מצבתו בבית העלמין העתיק שבטבריה

מביט בשעונו

רבי עזריאל חיים מפסיק לרגע את לימודו
בבית המדרש, שם את ידו בתוך הגמרא,
ומניח לחייל שהזדמן לשם לצלמו

לאחר מכן שלח הרב מבענדין 'קויטל', על ידי יקירי חסידי סלונים שבטבריה, להניחו על ציונו של רבי עקיבא. רצו החסידים לדעת מה כותב גדול בישראל. נתנו עיניהם בכתוב וראו שמתאונן: **כבר זקנתי – ועדיין לא עשיתי תשובה.**

(ימי מגורי' עמ' 224 בהערה)

איגרת ששלח מרן האמרי אמת זי"ע באותו היום מטבריה

(נדפסה בחלקה ב'מכתבי תורה' סי' ח'; 'שם ושארית' בידרמן סי' לב)

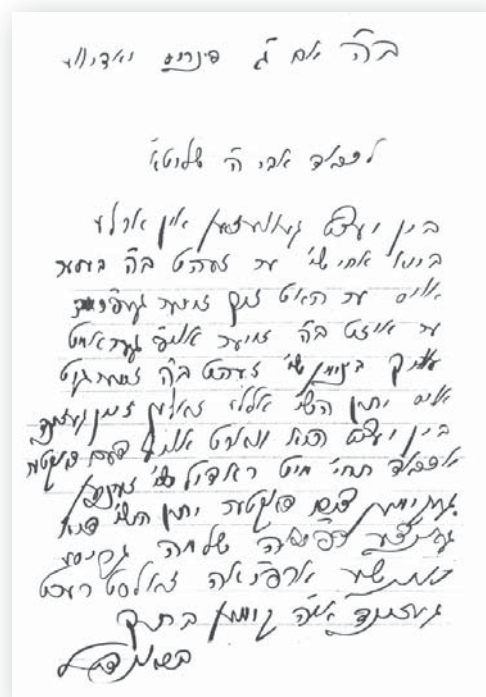
ב"ה ב' תשא, טבריה.

לגסי היקר הרב ר' יעקב מאיר שיחי' (=בידרמן).

הנני עצל במכתבים, יען גיסינו הרב שיחי' (=הגה"ק מבענדין זי"ע) וחתנינו¹⁷³ במח כותבים כד"ש (=אולי: כבר דרישות שלום, או: כל דבר שורש), עם כל זה לקחתי פנאי להשיבך...

על דבר הבנין ב'פיו'¹⁷⁴, כמובן אי אפשר לפרש בכתב, אולם נחשוב לבנות בנינים עם הכסף הנשאר אחר שילום ה'פלאטין' (=מגרש)...

הגם שחשבנו להשהות יותר, אך מהיריעות מבתי תחי'¹⁷⁵ הנני ממחר לבוא הביתה אי"ה, השי"ת ישלח לה רפואה שלימה ונוכה להתבשר אך טוב.

מכתב מביתו של הרבי מרת בריינדל יוסקוביץ הי"ד אל אביה הקדוש

173. מוהר"ר יצחק מאיר אלטר הי"ד – חתן הרבי, ומוהר"ר פינטשע ווארשביאק הי"ד – חתן רבי יעקב מאיר.

174. ראה לעיל במסע הראשון עמ' קסב-קסג.

175. =מרת בריינדל יוסקוביץ הי"ד שחלתה אז, ראה לעיל עמ' רד.

והנה איגרת ששלח לה אביה בלילה הקודם למכתב זה: ב"ה אור ב' תשא פה עיה"ק טבריא תובב"א. לחתני היקר מ' שלמה נ"י ולבתי היקרה מ' בריינדל תחי'. קבלתי היום הט"ג (=הטלגרמה) מירושלים ובו היתה שאלה אם יתייעץ 'סאלוויציק' עם עוד רופא, הסכמתי לזה. ואבקש מבתי היקרה תי' זאלסט זיך נישט שרעקין, נאר האפין צו אינזער באשעפער עהר זאל העלפין זאלסט זיין א געזונדע מיטער צו די קינדער שי', אין די דאקטארים מיעצים – יעזור השי"ת לטובה. גריס איינערע קינדער נכדיי שי' בכלל ובפרט [=שלא תפחד, רק לקוות לבוראנו שיעזור שתהיי אמא בריאה לילדיך, ומה שהרופאים מיעצים שיהיה לטובה, ד"ש לילדיך נכדיי בכלל ובפרט]. אביך וחונתך המצפה להתבשר מכם כל טוב, אברהם מרדכי אלטר.

שומרי שביעית בלי היתר (=מכירה) המה מיעוטא דמיעוטא.

תמול היינו בעיר צפת, ועל קברי הצדיקים שבשם. אני חושב את מרן הבית יוסף זצ"ל לרבי מובהק. גם פה (=בטבריה) הייתי על קברי התנאים והאמוראים זצ"ל, רבי יוחנן בן זכאי ותלמידיו, רבי חייא ובניו וכו'. זי"ע.

נאום

אברהם מרדכי אלטער

ביום שני מסרו ה"רביים" את תעודותיהם להנהלת מוסדות "אור תורה"¹⁷⁶. האדמו"ר מגור נדב 5 לימ"צ (=לירות מצריות) לגבאי המוסד הרב סנדברג, ואחריו נתנו יתר האורחים את נדבותיהם לקופת המוסדות, ואף חתמו את שמותיהם בפנקסי המפעלים הנזכרים. האדמו"רים וחסידיהם ביקרו את כל התנאים והצדיקים הקבורים על יד טבריה, כגון: רמב"ם, רבי חייא ובניו, ועוד.

משלחת של נכבדי העדה ביקרה את האורחים. בין המבקרים היו: מר קרישבסקי (=בכיר במשטרת וממשלת המנדט), מושל העיר, ראש העיריה [האדמו"רים התעניינו לדעת מאתם את מצב היחסים אשר בין היהודים והערבים כיום], והרבנים אבולעפיא (=רבי חיים יששכר, המכונה 'חי', אבולעפיא ז"ל), אלחדיף (=רבי חיים אהרן אלחדיף ז"ל), זריהן (=רבי יעקב חי זריהן ז"ל), ועוד.

(ע"פ גליון 'דואר היום' יום שני כ' אד"א; 'קול ישראל' יום שישי י"ז אד"א)¹⁷⁷

176. זה לשון הכתב שנכתב בידי הרה"ק מסוקולוב זי"ע: גם אני דורש בכבוד אכסניא של תורה, הן כל יקר ראתה עיני פה טבריא, כי "טובה ראייתה" (מגילה ו, א), כמו שאיתא "וטוב רואי" כל הרואה אותו נזכר להלכה (ויק"ר כ, א), יזכו בני הישיבה למאור התורה לראותה מלפניה ומאחריה, ויתנהלו בדרך התורה, ויסיר ש' (=שטן) מלפניהם ומאחריהם, וינצלו מהני כלבי דאכלי אינשי בזכות אלהא דמאיר (עי' ע"ז יח, א-ב), והתומכים בה יזכו לכל טוב. נאום הק' יצחק זעליג האבד"ק סאקלוב.

על דבריו הוסיף מרן האמרי אמת זי"ע: גם אני נותן סיוע להישיבה הקדושה פה עיה"ק טבריא, השי"ת יעזור ויוכלו לגמור את כוונתם הרצויה, והמתנדב לזה שכרו כפול מהשמים. נאום אברהם מרדכי אלטר מגור. ע"כ.

177. ושם: ביום ראשון באה הגברת 'קרישבסקי', ממלאת מקום מושל העיר, לדבר עם האדמו"ר מגור על דבר סיוע לחברתה. גבאי האדמו"ר הודיעה כי אי אפשר לאשה להכנס ולדבר עמו, אולם כל דבריה ימסרו לו.